

## BASKETBOL SPORT TURINING AHAMIYATI VA DOLZARBLIGI

**Feruza Homidjonova**

SHDPI o'qituvchisi

**Ochilov Davlatjon**

SHDPI talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14288709>

**Annotatsiya:** Basketbol - to'p bilan jamoaviy o'yin turi. Maqsad - to'p bilan raqib jamoa savatiga tegib, birdan uch ochkoga ega bo'lish. Ularning umumiy soni ko'proq bo'lgan kishi g'olib hisoblanadi.

**Kalit so'zlar:** masofaviy sport, ta'lim, muloqot, chempionlik, musobaqa.

---

Basketbol (inglizcha savat "savat" + to'p "to'p") - to'p bilan jamoaviy o'yin bo'lib, unda to'p qo'l bilan raqib halqasiga tashlanadi.

Basketbol ikkita jamoa tomonidan o'ynaydi, ularning har biri beshta o'yinchidan iborat (almashtirishlar cheklanmagan). Har bir jamoaning maqsadi to'pni raqib savatchasiga to'r bilan tashlash va boshqa jamoaning to'pni egallab olib, o'z savatiga tashlashiga yo'l qo'ymaslikdir. Savat parketdan 3,05 m (10 fut) balandlikda joylashgan. Yaqin va o'rta masofadan tashlangan to'p ikki ochkoni, uzoq masofadan (uch nuqta chizig'ining orqasidan) tashlangan to'p esa uch ochkoni hisoblaydi; Erkin to'p tashlash bir ochkoga arziydi. Basketbol maydonining standart o'lchami uzunligi 28 m va kengligi 15 m. Basketbol dunyodagi eng mashhur sport turlaridan biridir.

Basketbol 1936 yildan beri Olimpiya o'yinlarining bir qismidir (o'yin ixtirochisi Jeyms Neysmit u yerda mehmon sifatida bo'lgan). Muntazam basketbol bo'yicha erkaklar o'rtasida 1950-yildan, ayollar o'rtasida 1953-yildan, Yevropa chempionati esa 1935-yildan beri o'tkazib kelinmoqda.

Evropada xalqaro klublar basketbol musobaqalari o'tkaziladi: Evroliga, Evrokubok, FIBA Challenge Cup.

Ushbu o'yin AQShda o'zining eng katta rivojlanishiga erishdi: Milliy Basketbol Assotsiatsiyasi (NBA) chempionati 50 yildan ortiq vaqt davomida dunyodagi eng kuchli milliy klub turniri bo'lib kelgan. Basketbol Litvada milliy sport turi hisoblanadi.

Milliy terma jamoalar o'rtasidagi ikkinchi nufuzli basketbol turniri har to'rt yilda bir marta o'tkaziladi. Bu erda Qo'shma Shtatlar endi bunday ustunlikka yaqin emas, ammo buni oddiygina tushuntirish mumkin: Olimpiadadan farqli o'laroq, amerikaliklar kamdan-kam hollarda NBA yulduzlari bilan to'ldirilgan eng yaxshi tarkibni Jahon chempionatiga yuborishadi.

AQSh va Yugoslaviya erkaklar terma jamoalari besh martadan jahon kubogini qo'lga kiritgan. Umumjamoa hisobida amerikaliklar bronza medallari soni ko'pligi sababli biroz oldinda - 17/2/4 va 17/2/2. Biroq, birlashgan milliy terma jamoa bo'lmaganidek, Yugoslaviya ham uzoq vaqtdan beri xaritada yo'q edi. Sobiq respublikalarning alohida vakillari ham mustaqillik davrida medallarni qo'lga kiritishgan: serblarda ikkita kumush, xorvatlar bitta bronza medaliga ega edi.

Ayollar uchun turnir 2018-yildan buyon Jahon chempionati deb ataladi, ammo mohiyat o'zgarmadi. AQSh jamoasi 11 marta (jami 14 medal), SSSR jamoasi olti marta (8) g'alaba qozongan. Ittifoq parchalanganidan keyin Rossiya jamoasi uch marta kumush medalni qo'lga kiritdi.

Basketbol bo'yicha erkaklar o'rtasidagi Evropa chempionati har to'rt yilda bir marta o'tkaziladi, shuning uchun FIBA uni Olimpiya o'yinlari va Jahon chempionatidan ajratib turadi. Bu terma jamoalar o'rtasidagi eng qadimgi xalqaro turnir - birinchi musobaqa 1935 yilda, Olimpiadadagi debyutdan bir yil oldin va Jahon chempionati ochilishidan 15 yil oldin o'tkazilgan. 1938 yilda esa ayollar jamoalari o'rtasida shunga o'xshash musobaqalar o'tkazila boshlandi.

Endilikda ham o'z faoliyatini yo'qotgan Yugoslaviya terma jamoasi sakkizta g'alaba bilan ikkinchi o'rinda. Uchinchi o'rinni to'rtta oltin, oltita kumush va to'rtta bronza medali bor ispaniyaliklar yakunlab turibdi va bu mamlakat terma jamoasi amaldagi qit'a chempioni hisoblanadi.

Professional, maktab yoki havaskor - bu sport har doim ajoyib. To'g'ri, nima uchun to'pni savatga tashlab bo'lmasligi har doim ham aniq emas. Qanday qilib foulga yo'l qo'ymaslik, ochkolarni to'g'ri hisoblash va uch soniya printsipi nima? Keling, o'yinning "qonunlari" ni tushunaylik.

#### **O'yin standartlari**

- Jamoa tarkibi
- O'yin maydonchasi
- O'yin vaqti
- Hukm qilish

basketbolda nechta davr bor

Hatto havaskorlar o'yinida ham jamoaga bir xil rangdagi kiyim foydali bo'ladi. Bu sizga tez o'tishga yordam beradi. Manba: piqsels.com

#### **O'yin standartlari**

Basketbol - to'p bilan jamoaviy o'yin turi. Maqsad - to'p bilan raqib jamoa savatiga tegib, birdan uch ochkoga ega bo'lish. Ularning umumiy soni ko'proq bo'lgan kishi g'olib hisoblanadi.

Savatga maxsus to'pni kiritish qiyin ish emas. Ammo bundan oldin siz to'pni halqaga olishingiz va vaqtni kutib olishingiz kerak. Masofadan tashlash tavsiya etiladi, uloqtirish uchun bitta emas, uch ochko olasiz.

Basketbol tarixi 1891 yilga borib taqaladi. Aytishimiz mumkinki, o'yin tasodifan paydo bo'ldi. Amerikalik maktab o'qituvchisi gimnastika darslarini diversifikatsiya qilishga qaror qildi. U ikkita mevali savatni balkon panjarasiga mahkamladi va bolalarga ularga to'p tashlashni buyurdi. Bir yil o'tgach, o'yin-kulgi sportga aylandi: Neysmit o'yin qoidalarini ishlab chiqdi va mustahkamladi.

Agar siz NBAda joy olish uchun ariza topshirmasangiz, unda FIBA - Xalqaro Basketbol Federatsiyasi qoidalari etarli bo'ladi. Garchi ular o'rtasida fundamental farq yo'q. Masalan, NBAdagi uch nuqtali yoy 7,24 metrni, FIBAda esa 6,75 metrni tashkil qiladi. Birinchi holda, o'yinchi ham, murabbiy ham taym-aut olishi mumkin, ammo FIBAda - faqat murabbiy.

Basketbol o'ynash qoidalarining to'liq ro'yxatini RFB - Rossiya Basketbol Federatsiyasi hujjatida topish mumkin

Basketbolning turli xil turlari mavjud - 3x3 yoki stritbol. Faqat bitta halqa bor va uning paydo bo'lish qoidalari va tarixi sezilarli darajada farq qiladi.

Bitta jamoada sardorni hisobga olgan holda 12 nafar futbolchi bor. Har bir tomondan o'ynash uchun beshtadan o'yinchi chiqadi. Ular faqat ikkita holatda almashtirilishi mumkin:

taym-aut - bosh murabbiy yoki uning yordamchisining iltimosiga binoan to'xtash;

tanaffus - o'yinning choraklari orasidagi va qo'shimcha vaqt oldidan tasdiqlangan pauzalar.

Qiziqarli fakt: jamoa nafaqat forma va shortilarida, balki paypoqlarida ham bir xil rangda bo'lishi kerak. Bundan tashqari, ular ko'rinadigan bo'lishi kerak.

Jerseylarning old va orqa tomonida noldan 99 gacha raqamlar mavjud va ular bir jamoada takrorlanmasligi kerak.

### **O'yin maydonchasi**

Basketbol maydonchasining qabul qilingan o'lchamlari 28x15 m ni tashkil qiladi, ammo bu erda rayonlashtirish muhimroqdir, chunki har bir zarbaning soni unga bog'liq.

Erkin to'p uchun bir ochko beriladi. Erkin to'p tashlash chizig'i darvoza chizig'ining chetidan 5,8 m masofada (o'n besh metr) erkin to'p tashlash chizig'idan halqagacha bo'lgan masofa taxminan 4,6 m.

Uch nuqtali chiziq savatdan 6,25 m masofada joylashgan. Ushbu yoki undan katta masofadan zarbalar uchun o'yinchilar uchta, qisqaroq masofadan esa ikkita ball oladi.

Saytning oxirgi muhim maydoni - markaziy doira. Jamoalar basketbol o'ynashni shu joyda to'p o'ynash orqali boshlaydi. Ikki o'yinchi tomonidan mahkam ushlangan tushirilgan to'p ham bor. Asosiy qoida - hakam tomonidan ulotqirilgandan so'ng to'p pastga tusha boshlagach, bilagingiz bilan urish.

Ringning balandligi 3,05 m.

#### REFERENCES

1. Homidjonova, F., & Berdiyev, S. (2024, November). *DZYUDO SPORT TURINING ASOSIY TAMOIYILLARI VA O 'ZIGA XOS XUSUSIYATLARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI*. In *INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE* (Vol. 1, No. 11, pp. 268-270).
2. Homidjonova, F., & Shoyimov, Z. (2024, November). *DZYUDO SPORT TURIDA SHAXSNI SHAKLLANTIRISH USULLARI*. In *INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE* (Vol. 1, No. 11, pp. 271-273).
3. Homidjonova, F., Sherali o'g'li, N. A., Suyun o'g'li, S. S., & Roxila, N. (2024, November). *JISMONIY TARBIYA VA SPORT TA'LIMINI LOYIHALASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI*. In *INTERNATIONAL CONFERENCE OF NATURAL AND SOCIAL-HUMANITARIAN SCIENCES* (Vol. 1, No. 8, pp. 3-5).
4. Homidjonova, F. (2021, December). *METHODOLOGY OF TEACHING SPORTS AND MOVING GAMES*. In *Archive of Conferences* (pp. 25-28).
5. Олеся Фаррелл. [Приложения для фитнеса: какие действительно работают?](#) Beauty Insider (7 августа 2019). Дата обращения: 1 октября 2020. [Архивировано](#) 8 июня 2018 года.